

En stor del av de personer som flyttat från Finland på 1960- och 70-talet har gått i pension och många av dem är i behov av äldreomsorg. I slutet av år 2012 var antalet personer över 65 år med finsk bakgrund 76 000. Av dem var 13 000 över 80 år. Behovet av finskspråkiga vårdplatser och service ökar snabbt när den finskspråkiga befolkningen åldras.

Rätten till finskspråkig äldreomsorg och -vård

Vård på ens eget språk ökar välbefinnandet samt kvalitén på vården hos de äldre. Detta visar så väl svenska som internationella erfarenheter och forskning. De minoritetspolitiska besluten samt den nya minoritetslagen ger goda möjligheter för äldre sverigefinnar att få finskspråkig äldreomsorg. En stor del av dem som är berättigade till denna service, känner inte till sina rättigheter och får således inte dessa tjänster. Många äldre har så dålig hälsa att de inte själva kan ansöka om adekvat vård. I sådana fall kan anhöriga eller närstående sköta kontakter med kommunen. Anhöriga har även en viktig del i vårdplanering och vid val av vårdplats. Det är angeläget att de äldre själva, deras anhöriga och närstående är medvetna om rätten till äldreomsorg på det egna modersmålet.

Enligt socialtjänstlagen ansvarar kommunerna för äldreomsorgen och för att de äldre får den vård och det stöd de behöver. Även de anhöriga och närstående ska ges stöd. Lagen om valfrihetssystem stärker sverigefinnarnas möjligheter att få vård och service på sitt eget språk i de kommuner som tillämpar lagen. Den finskspråkiga äldreomsorgen är en del av kommunens socialtjänst. Det är också bra att känna till hur man ansöker om service samt hur man går till väga om man vill överklaga ett negativt beslut.

Text: Sirkka-Liisa Ekman och Helena Kivisaari
Foto och design: Kai Kangassalo
Publicerat i november 2013.

Finskspråkig äldreomsorg stödjer välbefinnandet hos de äldre

Syftet med minoritetslagen är att ge de äldre sverigefinnarna rätt till en trygg och värdig vård och omsorg. Rätten att använda modersmålet är viktigt av olika anledningar:

- Sirkka-Liisa Ekman och Kristiina Heikkilä har forskat om den sverigefinska äldrevården och dess kvalitet. Deras studier visar att en äldre person kan ha svårigheter att tala ett annat språk än sitt modersmål. En del av sverigefinska äldre har aldrig lärt sig svenska. Man kan även glömma språket man lärt sig i vuxen ålder på grund av att det används i liten omfattning. Även vissa sjukdomar, t.ex. demenssjukdomar och blodcirkulationsproblem i hjärnan, kan leda till att man glömmer eller förlorar ett språk man lärt sig i vuxen ålder.
- En fungerande vårdrelation grundar sig på interaktion samt ömsesidig förståelse. Interaktionen sker via kommunikation. Den verbala kommunikationen har stor betydelse. Utöver verbal kommunikation, uttrycker vi oss själva med

kroppsspråket. Med hjälp av kroppsspråket uttrycker vi vad vi egentligen avser och menar med våra handlingar. Vårt kroppsspråk avslöjar även vad vi tänker och anser om den äldre eller den sjuke. Allt detta påverkar vårdrelationen.

- Ekmans studier har specifikt fokuserat på de sverigefinska demenssjuka personernas möjligheter att kommunicera med vårdpersonalen och även hur språksvårigheterna påverkar vården och dess kvalitet. En demenssjukdom försämrar den verbala kommunikationen gradvis. I början eller i mitten av sjukdomsförloppet kan en tvåspråkig person blanda språken utan att själv lägga märke till det. När sjukdomen fortskrider kan personen gå över till att enbart använda sitt modersmål eller det språk som varit betydelsefullt i barndomen eller under ungdomens utvecklingsfaser. I slutfasen av sjukdomen försvåras all kommunikation. Möjligheten att kunna använda sitt modersmål i vård situationen är mycket viktig för den demenssjuka personen, för att bli förstådd och för att själv kunna förstå vårdaren.
- Alla äldre personer har rätt till en värdig och trygg vård. Det är viktigt att de äldre kan vårdas på ett boende där man talar deras modersmål

och där de äldre kan dela erfarenheter med andra. Det är inte enbart frågan om språket, utan även om kultur. Gemensamma seder och traditioner, musik, finskspråkiga kulturevenemang och kyrklig service är uppfriskande inslag i vardagen som främjar välbefinnandet. Dessa ger en känsla av närhet och hemkänsla samt påverkar livskvaliteten positivt. Det finns väldigt goda erfarenheter av finskspråkig vård. Socialstyrelsens kartläggningar samt erfarenheter visar att denna uppskattas så väl av de äldre, de närstående som av personalen. Vård på ens eget språk har visat sig vara viktig även i mångkulturella familjer samt i familjer där inte alla talar den äldres modersmål.

I Socialstyrelsens **Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom**, 2010 har man påpekat speciellt de demenssjukas rätt till självbestämmande samt vikten av att skapa känsla av trygghet. I dessa riktlinjer tar man även upp språkets och kulturens betydelse samt vikten av att vårdpersonal talar ens eget språk. Dessa riktlinjer gäller så väl för personer som får vård i hemmet samt för personer vid andra boendeformer. De äldre och deras närstående har rätt till information på finska.

Sverigefinnarna är en nationell minoritet

Riksdagens beslut om den nationella minoritetspolitiken trädde i kraft år 2000. Dess syfte är bl.a. att ge skydd för de nationella minoriteterna och stödja minoritetsspråken så att de hålls levande. Sverigefinnarna är en av de fem nationella minoriteterna och det finska språket är ett av nationella minoritetsspråken i Sverige. År 2010 trädde en ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kraft (**Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk SFS 2009:724**), i vilken rättigheterna för de nationella minoriteterna stärks.

Grundskydd

Enligt minoritetslagen skall samtliga kommuner i landet ta hänsyn till de nationella minoriteterna. Förvaltningsmyndigheter så som kommuner och landsting, ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Denna skyldighet innefattar även informationen om rätten till finskspråkig äldreomsorg. Kommunernas information om lagen, rättigheterna samt om den finskspråkiga servicen finner man oftast på kommunernas hemsidor. Broschyrer om äldreomsorg finns även på finska.

Förvaltningsmyndigheter och de allmänna (dvs. beslutande organ) i hela landet har ett ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. De ska även främja minoriteternas möjlighet att behålla och utveckla sin kultur. Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteter möjlighet till inflytande i frågor som berör dem, samt samråda med representanter för minoriteter. Denna samrådsskyldighet gäller även anordnandet av finskspråkig vård och service. Kommuner och representanter från de finskspråkiga organisationerna har grundat samrådsgrupper. En av de viktigaste uppgifterna är att kartlägga behovet av den finskspråkiga äldreomsorgen samt utveckling av den. Dessa rättigheter ingår i det så kallade grundskyddet som gäller för alla sverigefinnar, oavsett vilken kommun de är bosatta i.

Förvaltningsområde för det finska språket

En del av Sveriges kommuner ingår i det så kallade förvaltningsområdet för det finska språket. I dessa kommuner har sverigefinnarna särskilda rättigheter och en starkare ställning än i kommuner som inte ingår i förvaltningsområdet. Drygt hälften av sverigefinnarna bor i dessa kommuner. Mer information om kommuner som tillhör förvaltningsområdet finns på Stockholms läns länsstyrelse, hemsida:

www.lansstyrelsen.se/stockholm eller

www.minoritet.se.

Varje kommun har möjlighet att ansluta sig till förvaltningsområdet.

Sverigefinnarna har rätt att använda finskan muntligt eller skriftligt vid sina kontakter med förvaltningsmyndigheter t.ex. kommuner. Myndigheterna är skyldiga att svara muntligt på finska. Om personen ifråga inte har ett juridiskt biträde, är man berättigad att få beslut och dess motivering översatta till finska. Man kan ringa till kommunens telefonväxel och tala finska. Där kan man få information om äldreomsorgens finstalande kontaktperson samt om kommunens äldreomsorg. Kommunen kan anpassa den finskspråkiga servicen till vissa dagar och tider.

[En kommun som ingår i förvaltningsområdet ska erbjuda äldreomsorgs tjänster och vård helt eller delvis på finska. Detta gäller även en kommun som inte ingår i förvaltningsområdet, om kommunen har tillgång till finskspråkig personal. Man ska alltid själv begära finskspråkig service och vård.](#)

Enligt Socialtjänstlagen ska kommunen verka för att det finns tillgång till finskspråkig personal. Detta innebär att kommunen bör kartlägga behovet och medvetet rekrytera finskspråkig personal.

Minoritetslagen är så kallad rättighetslag, vilken förpliktar kommunen i förvaltningsområdet anordna äldreomsorg på finska till de som begär det. Kommuner som ingår i förvaltningsområdet erhåller stadsbidrag för att implementera/ förverkliga minoritetslagen. Den äldre har rätt till finskspråkig äldreomsorg även om han / hon kan tala svenska.

De flesta kommuner i förvaltningsområdet har tillsatt en informatör eller en koordinator som samordnar kommunens service till sverigefinnarna. Sverigefinska föreningar har bildat grupper/delegationer vilka har samråd med kommunen t.ex. angående finskspråkig äldreomsorg. Dessa kan kontaktas om man har synpunkter gällande minoritetslagens tillämpning i kommunen.

Finskspråkig äldreomsorg är en del av kommunens socialtjänst

Socialtjänstlagen styr kommunens socialtjänst och äldreomsorg. Enligt lagen har man rätt till hemtjänst, vård eller annat bistånd om man inte klarar sig själv eller inte kan få hjälp på annat sätt. Kommunerna ska även stödja de anhöriga, närstående och anhörigvårdare.

Ansökan om äldreomsorg görs alltid hos kommunen. När den äldre är i behov av hjälp, skall hon/han eller de anhöriga kontakta kommunens biståndshandläggare (benämningarna kan variera i olika kommuner). Om en finskspråkig handläggare inte finns tillgänglig, kan tolk användas och bör bokas vid tidsbeställningen. Även anhöriga eller den äldres representant, kan närvara vid mötet. Om den äldre önskar finskspråkig service eller vårdplats på finska, ska detta tas upp redan när man söker hjälp. Det är även bra att påminna om rättigheten till finskspråkig service enligt minoritetslagen. Samma gäller i fall man önskar flytta till en annan kommun, där det finns tillgång till finskspråkig vård eller där ens anhörig bor i. I sådana situationer samarbetar kommunerna.

Kommunen utreder och beslutar om service och vård, hur mycket och hur den skall ges. När kommunen har beslutat att personen har rätt till service eller vårdplats, har denna rätt till finskspråkig service och vård helt eller delvis på finska i de kommuner som tillhör förvaltningsområdet samt i övriga kommuner om de har tillgång till finskspråkig personal.

Ungefär hälften av Sveriges kommuner tillämpar lagen om valfrihetssystem, vilket är frivilligt för kommunerna. Om den äldre bor i en sådan kommun och har fått ett positivt beslut om bistånd, kan hon eller han själv även välja hemtjänst eller vårdgivare hos de företag mm som kommunen har godkänt. Då kan man exempelvis välja den som tillhandahåller finskspråkig service och vård.

Finskspråkig äldreomsorg erbjuds

Många kommuner som ingår i det finska förvaltningsområdet har grundat finskspråkiga avdelningar på äldreboende eller erbjuder finskspråkig service eller vård som tillhandahålls av företag mm. Många av avdelningarna är till för demenssjuka. Sverigefinnar har även själva startat hemtjänstföretag och vårdhem. Till de sverigefinska vårdhemmen kan man söka även från andra kommuner. Det är dock hemkommunen som utreder och fattar beslut om vården och vårdplatsen. – De första vårdhemmen öppnades år 1995 i Skövde och i Stockholm.

När det är aktuellt att välja hemtjänst eller vårdplats kan det fortfarande vara så att vederbörande talar svenska. Men när hälsan försämras blir vård och omsorg på det egna språket ännu viktigare. Därför bör den äldre samt de anhöriga och närstående diskutera och ta ställning till betydelsen av vård på modersmålet.

När man är missnöjd med beslutet

Har man fått avslag på ansökan om vårdplats, hemtjänst eller fått mindre än hjälp än man sökt, kan man överklaga beslutet. Detsamma gäller även ett negativt beslut om finskspråkig vård eller beslut om att flytta till en kommun där finskspråkig äldreomsorg erbjuds.

Beslutet skall överklagas inom tre veckor från det att man fått det negativa beslutet. Biståndsbedömaren kan vara behjälplig vid överklagandet. Överklagan lämnas till socialnämnden eller till motsvarande nämnd. Om kommunen inte ändrar det negativa beslutet skickas ärendet vidare till förvalt-

ningsrätten. Om man är missnöjd på förvaltningsrättens dom kan man överklaga till kammarrätten och vidare till Högsta förvaltningsdomstolen. Till dessa kan man överklaga efter att man fått prövningstillstånd. Man kan även kontakta Stockholms läns länsstyrelse som följer upp tillämpningen av minoritetslagen i hela landet. Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO) är tillsynsmyndighet för socialtjänstlagen samt hälso- och sjukvårdslagen och dit kan den äldre eller de anhöriga vända sig om man upplever allvarliga brister eller fel inom vården.

Ytterligare information om äldreomsorg och vård på finska

Oikeutesi hoitoon ja huolenpitoon -opas vanhuksille

Produktnummer 2011-12-14.

Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre, reviderad version 2013

Produktnummer 2013-07-11

Broschyren kan beställas från:

[Socialstyrelsens publikationsservice](#),

e-post: socialstyrelsen@strd.se

Broschyren kan även beställas eller laddas ned på www.socialstyrelsen.se/publikationer

– Många kommuner har publicerat finskspråkiga broschyrer om finskspråkig vård.

Suomenkielistä vanhustenhoitoa 2013

Finskspråkig äldreomsorg 2013

[Ruotsinsuomalaisten ylläpitämät – Huvudman sverigefinska org.](#)

Skövde

Finlandiakoti

Mariebergsgatan 21, 541 45, Skövde, 0500-44 35 00

Stockholm

Suomikoti, 3 avd., 2 för dementa

Ramviksvägen 213, 122 64, Enskede, 08-457 08 50

Västerås

Mälarkoti, säbo, äldreboende, 2 enheter

Vetterslundsgatan 5, 724 62, Västerås, 021-475 72 05

[Kuntien ylläpitämät – Kommunala](#)

Borås

Sjöklint, servicehus, 2 avd. 5–6

Klintesväng 4-10, 506 40, Borås, 033-35 36 87

Borås

Gruppboendet Distansgatan, 3 avd. för dementa

Distansgatan 7, 507 40, Borås, 033-35 35 90

Botkyrka

Alby Äng, enhet 3, inriktning finsktalande dementa

Ålbysvägen 22, 145 59, Norsborg, 08-530 634 74

Eskilstuna

Fridhem, Spångagården, demensboende

Germundsgatan 39, 644 30, Torshälla, 016-710 73 57

Eskilstuna

Tunagården gruppboende

Eskilsgatan 64, 633 56, Eskilstuna, 016-107 763

Fagersta

Solliden, avd. Miilu

Hamnvägen 6, 737 80, Fagersta, 0223-443 18

Gävle

Sofia-Magdalena, avd. Konvaljen

Norra Fiskargatan 4, 803 10, Gävle, 026-17 90 85

Göteborg

Lövgärdets äldreboende, avd. Rauhala och Onnela, demensavd.

Vaniljgatan 28, 424 45, Angered, 031365 14 33

Hallstahammar

Lövåsen äldreboende, demensavd.

Snevringevägen 41 B, 734 37, Hallstahammar, 0220-24 00 00

Haninge

Vallgården, avd. för dementa

Vallavägen 4, 136 41, Hanninge, 08-606 89 20

Huddinge

Finskboende, Björnkulla 1, 3 avd., 2 för dementa

Björnkullaringen 50, 141 51, Huddinge, 08-535 345 77

Hällefors

Fyrklövern äldreboende, avd. Suomikoti

Kryllervägen 41, 712 83, Hällefors, 0591-644 85

Köping

Nygården Äldreboende, Linneagården

Nibblesbackevägen 29, 731 51, Köping, 0221-257 98

Lindesberg

Ågårdens Äldreboende

Kungsgatan 51-53, 711 01, Lindesberg, 0581-815 99

Motala

Strömsborg, hus nr 11

Strandvägen 82 A-C, 591 46, Motala, 0141-22 33 11

Olofström

Västralids Gruppbostad, Rosa Hunt

Vilboksvägen 5, 293 37, Olofström, 0454-935 85

Södertälje

Mariekällgården Eken, avd. för dementa

Parkgatan 8-10, 151 32, Södertälje, 08-52 30 18 90

Trollhättan

Blåvingens gruppboende, finsk avd.

Lantmannavägen 100, 461 63, Trollhättan, 0520-49 52 44

Upplands Väsby

Hedvigsgården, avd. Blåvit

Hasselgatan 80 A-E, 194 80, Upplands Väsby, 08- 59 09 77 83

Värmdö

Gustavsgården

Trallbanevägen 3, 134 43, Gustavsberg, 08-570 131 00

Muut – Övriga

Botkyrka

Attendo Lindhovshemmet, Finskt vårdhem, avd. för dementa och avd. för somatiskt sjuka

Sandstuguvägen 4-8, 147 60 Uttran, 070-241 22 56.

Enköping

Norlandia Care, Kungsgårdens omvårdnadsboende, avd. inriktning mot finska

Tennishuset 11, 745 38 Enköping., 0171-62 63 30

Haninge

Aleris Baldersro Plaza, demensboende, en enhet för finsktalande

Vallagränd 2, 136 39 Handen, 08-606 22 50

Uddevalla

Bräcke diagoni Skogslyckehemmet, enhet för finsktalande

Bidevindsvägen 5, 451 60 Uddevalla, 0522-42 09 39

Uppsala

Attendo Fortuna-Onnela, avd. för dementa och avd. för somatiskt sjuka

Stenbrohultsvägen 6, 757 58 Uppsala, 018-16 20 60

Seniorasuntoja – Seniorboende

Borås

Allaktivitetshuset, finska seniorboende

Hultasjögatan 7, 507 53, Borås, 033-15 55 00

Göteborg

Gårdstensbostäder, finska seniorboende

Akaciagården 18, 424 39, Angered, 031-332 60 00

Myös muissa kunnissa voi olla osastoja, ryhmiä jne., jotka on erityisesti tarkoitettu suomenkielisille vanhuksille. Tietoja niistä saa ottamalla yhteyden asuinkuntaan.

Även i andra kommuner kan det finnas avdelningar, grupper mm. som är speciellt avsedda för finsktalande äldre. Information om dessa får man från hemkommunen.